Q. D. B. V.

34

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS,

SISTENS ÆGRUM DYSENTERICUM,

QUAM

In Almâ Eberhardinâ,

EX

Decreto Gratioſæ Facultatis,

PRÆSIDE

D. RUDOLPHO JACOBO CAMERARIO,

Medicinæ Profeſſore Ordinario,

PRO LICENTIA

SUPREMOS IN MEDICINA HONORES LEGITIME CONSEQUENDI,

Publico Eruditorum examini ſubmittit

JOHANNES ANDREAS PLANER,

Freudenſtadienſis.

Ad diem Decembr. A. MDCCIX.

Loc. & Hor. Solit.

TUBINGÆ,

Typis JOHANN-CUNRADI REISI.

Σ. Θ.

ITerum diſputandum eſt, Ben. Lect. *non videbor tamen proſilire arrogans, qui per Statuta Facultatis Medicæ ad diſputandum pro gradu obligor. En igitur thema practicum, quod elegi ex publicâ nuper infirmorũ miſeriâ, quia morbus & remedium diſceptationi ſubjacent multa atque longa. Non quaſi ægrum quo curavit tempore deſtinarit diſputationi medicus, ſed quòd caſus illius & hujus proceſſus benè mihi fuerit viſus convenire ad inſtitutum tale. Siſtitur hinc Tuo ille judicio, bonâ fide, nihil immutatus, non præſcribitur Tibi norma, cui obligeris obſervanda, ſed relinquitur tuæ prudentiæ, num quid ibi ſit in rem tuam vel tuorum, aut ſi mavis ſubjicitur cenſuræ Tuæ benignæ, non iniquæ, omnis diſputatio; nam nec talem diſcendi ſubterfugiam occaſionem. Meum eſt, tentare ita porrò applicationem generalium ad ſpecialia, & ſtudere collectioni univerſalium ex ſingularibus: Quod ut fiat feliciter, ſalvâ conſcientiâ, bono ægrorum, ad honorem DEI, faxit philanthropia Soteris, nobis abſolutè neceſſaria!*

CUm in vicinis pagis æſtate nuperâ jam graſſaretur, in urbe modò inciperet dyſenteria, inter primos fuit Adoleſcens Studioſus, qui ad noctem inter ultimum Julii & primum Auguſti, non aliâ præviâ alteratione, quàm cum dolore capitis, illâ corripiebatur, ita citò invaleſcente, ut quereretur, ſe per primam eam noctem alvi ſtimulo coactum ad ſellam plusquàm trigeſies, & per diem hinc multo pluries, mucoſo liquamine non adeò quidem multo, ſed ſat citò cruori permixto, à torminum & teneſmi violentiâ expreſſo. Cùm

porrò hic æger à ſesquiunciâ *olei amygdalarum dulcium* nec nauſeam ſenſiſſet, nec vomuiſſet, poſt meridiem à drachmâ *pulveris pannonici*, & ad noctem ab eodem *diaſcordij* quanto, tamen inſomnis, inquietus ſub dolorum vehementiâ & præcipiti alvinarum dejectionum frequentiâ malè admodum ſe haberet, citò nimis languens, materque ſolicita ſubſtratorum linteorum cruentationem largiori menſtruationi compararet; Itaque rebus ſic ſe habentibus præviâ maturâ deliberatione à mane ſecundi Auguſti hâc curationis methodo tractari cœpit.

Scilicet inter ſextam & ſeptimam matutinam hauriatur ſequens: ℞. *Myrrhæ elect. maſtich. el. nucis moſch. pulv. anodyni, extr. bezoardici* ana gr. j, *cort. chaquerill.* gr. v. *peruvian.* drachm. ſemis, *aq. papav. err.* ſesquiunc. *ſyr. papaver. errat.* drachm. duas, M. D. Poſt nonam calidè ſorbeatur infuſum herbarum & florum *ſcordii, hyperici, millefolij*; cum *gumm. arabic. tragacanth.* ana gran. quindecim. Reiteretur *hauſtus* ille ad tertiam pomeridianam: Et *gummi* cum infuſo ante quintam veſpertinam. Si quid ultra per diem velit æger, habeat mixturam cochleatim ſumendam ex *aq. cinamom. cydon.* ſemiunc. *cordial. frigid. tormentill.* aa. ſesquiunc. *ſacchar. candi* drachm. duabus ſemis, *corallor. r. corn. cerv. uſt. cryſtall. ppt.* aa. ſcrup. un. M. D. Noctibus autem deſtinabatur alternis *theriacæ androm.* drachma ſemis, & triga *pilul. theriacæ cœleſtis.* Extus illinebatur venter *oleo maſtichino* cum illo *nuciſtæ* expreſſo: Impoſitis mox ſacculis *flor. verbaſc. herb. menthæ* repletis; Scrobiculo autem cordis *empl. d. tacamahacâ.* Sedibus ſubjiciatur calor ollæ à *lacte* cum incocto *verbaſco*. Quemadmodum medicamentis illæ, ita ſuæ alimentis conſtent horæ, quas obſervare, non temerè prætermittere fas ſit, extra ipſas abſtinebit ab aliis; eò facilius, quò minus viget appetitus. Quia verò laudata tunc aliis diæta lactea noſtro non placuit, igitur pulticulis,

ticulis, cremore hordei, & oryzæ ſuſtentabatur, cum *gelatinâ cornu cervi* & *eboris*. Vino erat interdictum; & omni potu frigido, largo, intempeſtivo, nondum quidem urgente ſiti, quam temperabit quoque infuſum. Pro decocti tamen ordinarii menſurâ unâ ſint hæ ſpecies: ℞. *raſur. corn. cerv.* unc. un. *corn. cerv. uſt.* ſemiunc. *cinamom. opt.* drachm. *nuc. moſch.* ſcrupul. *maſtichis* ſcrup. duos. M. D.

Huic methodo inſiſtere, non temere mutare medicamenta, nec facile tranſire ad alia, videbatur conſultum, per dies ſequentes, usque ad ſeptimum incluſivè; quia nihil per illos ſuperveniebat novi, æger autem iſta ferebat benè, ſenſim proficiens in melius. Continuabantur ergò & reiterabantur ſingula quotidiè, niſi quòd potiunculas recuſanti præſcriptus fuerit ipſe pulvis, cum vehiculo tamen eodem aquæ & ſirupi illius, ſeparatim. Interim capitis dolor remiſerat, ſupererat modò quædam ejus gravitas, durabat anorexia, non nimia urgebat ſitis, calor vehemens non erumpebat, niſi veſperâ ſecundi ad ruborem faciei, urina non potuerat monſtrari, quia per vim alvi ſimul exprimi ſolebat, pulſus à celeritate ſenſim accedebat propius ad naturalem, nec vomitus nec ſingultus ſuperveniebant; mirabantur adſtantes, ante meridiem tertii poſt improviſam ab infuſo torminum exacerbationem excluſas fuiſſe binâ vice fæces naturales, cum manifeſtâ dolorum mitigatione. Atque ita verſus finem primæ ſeptimanæ cruor rarior & parcior, cum ſubfuſco muco & fæcibus mixtus aut alternans, teneſmus remittens, tormina mitiora, quies & ſomnus noctu & à meridie per horam fortè ac ultrà; (niſi quòd manè quinti nunciabatur nox incertâ de causâ minus bona, ad diem tamen meliorem) ſpem bonam faciebant exoptatæ citæ declinationis.

Et ſeptimus utique illuxerat bonus admodum, ſurgebat æger, mittebat urinam primam citrinam, claram, cum nube

per imum, poſt moram cum cuticulâ deſuper, vitro hinc obductâ. Verumenimvero per veſperam audiebanrur novæ querelæ de torminibus, cum novo cruore; & poſt noctem à theriacâ meliorem, per diem urgebant iterum torminoſæ tenesmodes dejectiones minimùm viginti, mixtæ materiæ, utut non multæ, cum oppreſſione præcordiali, tanquam novo ſymptomate. Suſpectus hic relapſus cui deberet imputari, vel eâ de causâ dubios tenuit animos, quoniam adſtantes ullâ in parte commiſſæ culpæ nolebant eſſe conſcii: Tandem æger ipſe faſſus eſt, ſe die ſeptimo à meridie, & hoc octavo circa quintam matutinam è lecto in camerâ ſurrexiſſe & decocti ſui duo pocula frigidiuſcula exhauſiſſe; dies verò illi videbantur autumnales potius, quàm æſtivi.

Fuerat autem intentio medici, cùm modò declinaret morbus, etiam præſcriptorum doſes minuere. Nec per diem octavum ab hoc propoſito deſiſtere placuit, intento in horas ad omnem ſucceſſum oculo; ſed accuratiore cautelâ ægro & adſtantibus enixè commendatâ. Ita ſub ulteriore priorum uſu, & externo *ſpiritûs matricalis* & *vini camphorati* cum ana *olei maſtichini*, obtinebatur cita dolorum remiſſio. Hinc verò per noctem inſomnis quidem, dolorum tamen expers, alvo non niſi ſemel ſolutâ, manè non æquè de torminibus, ac de languidâ laſſitudine querulus æger, *vini* modicum enixè deſiderabat: Itaque ad prandium pro clauſulâ vini pauca cochlearia cum pane ſaccharato conceſſa fuerunt, die illo, &, ſub bonâ ejus tolerantiâ, ſequentibus. Medicamentorum autem formulæ, per hanc quoque ſeptimanam eædem, doſi modò minores, ſunt ſequentes: ℞. *cort. chaquerill.* gran. quinque, *peruvian.* drachm. ſem. gran. quinque, *myrrhæ*, *maſtichis*, *nuc. moſch. pulv. anodyn. extr. bezoardic.* aa. gran. unum. M. div. in duas part. æq. pro hor. ſept. & tert. Pro nonâ & quintâ illorum *gummi* ſcrupulus, cum *infuſo* priſtino. Item non

niſi

niſi ſcrupulus *theriacæ*, ad noctes alternas cum pilul. *extract. bezoardic.* gran. quinque, *chinæ, papav. err. tormentill.* ana gran. duobus.

Sub horum uſu æger vi morbi conſumtus & delaſſatus ita reſurgebat, liberabatur ab alvi fluxu, ac doloribus, ut ad finem ſecundæ ſeptimanæ omninò nihil amplius cruenti compareret, rediret nocturna quies, vigente appetitu, mitteretur urina naturali ſimilis. Itaque per tertiam ſeptimanam pro complemento curationis: ℞. *pulv. analeptic. frig. antimon. diaphor.* ana ſcrup. ſem. *cort. chaquerill.* gr. quinque, *peruviani* drachmam, miſc. divid. in quatuor part. æqual. per totidem dies manè ſumend. A meridie & ad noctes electuarium: ℞. *conſerv. roſar. rubr. damaſcen.* ana unc. un. *conf. alkerm. compl. corall. r. ppt. antim. diaphor.* ana drachm. unam, *ſyr. papav. errat.* q. s. Sub commendatione ulterioris uſûs *gelatinæ* cum cibis, & obſervandæ adhuc bonæ diætæ.

AD reſolutionem hujus casûs ſpectarent tria, cauſæ ſpecialius hunc annum, morbum & ægrum concernentes, rationes ſymptomatum, & examen curationis, niſi pagellanum anguſtia unum de tribus excluderet. Hoc quidem mihi non ſumo, ut illam in epidemiis quoque morbis magnam naturæ obſcuritatem ad manifeſtas cauſas me revocaturum promittam, tentabo tamen applicare, quicquid diſponere videtur vel movere naturam humanam ad affectum adeò dirum atque fœdum. *Hippocrates* per ſectionem tertiam aphoriſmorum poſt obſervationem generalem, quosdam morborum in quibusdam *anni temporibus* magis fieri, quàm in aliis, & *naturarum* quaſdam ad hanc, alias ad alteram anni partem benè aut malè ſe habere, *diarrhœam* in ſpecie adſcripſit *æſtati*, *dyſenteriam autumno*, & hujus ulteriorem diſtinctè fecit mentionem *triplicis*: *Primæ*, hyemem ſiccam & aquiloniam, ver autem pluvioſum & auſtrale

ſtrale inſecutæ; *alterius* poſt auſtralem hyemem, ſiccum autem ver & aquilonium; *tertia* in ſiccitatibus, per ſqualores. Idem porrò, qui alibi *formas humidi* propoſuit *quatuor*, ex quibus morbi oriantur, *æſtati* & *autumno bilem* & *aquam*, fontem illi hepar, huic lienem, aſſignavit, tanquam illis anni partibus potiſſimum gigni, augeri aut moveri ſolitas. Denique ex primâ ſect. aph. *ventres* hyeme naturâ calidiſſimos, & vigori tum appetitûs cibi plus dandum eſſe monens, naturæ interioris & inferioris ſub & ab æſtate conditionem lege contrariorum videtur voluiſſe innuere. Illa *noſtri* dyſenteria fuit *æſtiva* præcox, apud alios in autumnum utique protenſa, ſed ut primum tamen ſui ortum debeat æſtati, communiter per auguſtum & ſeptembrem frequentior: *Autumnus* verò propter morbos acutos & perniciosiſſimos malè audit Coo. Ex tribus autem illis anni conſtitutionibus huc minus quadrat ſecunda vel tertia; ſed potius prima: Non fuit *æſtas nupera*, qualis debebat calida, ſicca, conſtans, ſed tempeſtuoſa, fulminatrix, grandinoſa, nimis multas & largas tulit pluvias ad uſque ſuſpectam illam *exundationum frequentiam*; idque, ut habeatur ratio ſucceſſionis tempeſtatum, & attendatur, ex qualibus ad quales fiant permutationes, poſt *hyemem* inſolitam acrem, gravem, ad inæqualem autumni inconſtantiam. Deducitur ab illo humidi exceſſu vulgo ſtrages *ovium*, nam plerique greges infra alpes periclitantur, ſalvis quæ in alpibus per æſtatem fuerunt paſtæ: Diciturque illarum inprimis hepar affectum verminoſum, quaſi hirudinibus, *egeln*, obſeſſum, coctione non indurari, ſed in pultem ſolvi. Ab illâ intemperie temporum anni in aphoriſmo dicuntur tales morbi fieri *ex neceſſitate*: Commentatores quidem communius talium aphoriſmorum rationes quærunt, quàm quòd ſint ſoliciti de fide hiſtoricâ; num dyſenteria e. gr. & tempeſtatum illæ anomaliæ talem

adhuc

adhuc apud nos obſervent nexum. Certè *primus commentatorum*, qui ſuperſunt, licentiam ſibi ſumſit dubitandi, an *Hippocrates* iſta ſcripſerit rei naturâ perſuaſus, an ſufficiente obſervationum numero confirmatus? Cui ſubſcribunt, quotquot aliquid altius requirunt iſtis manifeſtis qualitatibus, ingenui occultarum confeſſores, vel accerſunt effluvia athmoſphæram inquinantia, aut influxum peregrini ætheris, aſcendendo ad ipſam cœlorum conſtitutionem, quidnî ad illud Senis noſtri *divinum* in morbis, quod per providentiam divinam benè atque piè explicabitur. Idem quotannis ordo menſium, ſolis idem ad terram reſpectus, non idem tamen annus, qui fructificat, modò benè modò malè, fert morbos frugum, qualis *uſtilago*, de quâ nuper, & fert morbos hominum: Qualium cauſam illi, quibus *quæ ſupra nos nihil ad nos*, quærunt hîc infrà, in ipsâ terrâ & aere, benè, niſi quòd unius æquè ac alterius rationem ignoramus, quamdiu ad commune utriusque principium non pertingimus. Noſtri tamen ægri diſpoſitio, quæ non eſt ex craſſioribus aut durioribus, ſed tenerior, à mutationibus illis temporum eximi vix poteſt, talium enim natura minus firma plerumque univerſi naturam non ſuperat.

Porrò, *æſtivus* Hippocratis *humor* ſi explicetur per ſanguinem bilioſum, arguet ipſum fluxilem, mobilem, ſi ab hepate ſecretum humorem, ſic dabit alvi ſtimulum, ſi verò cruditatem primarum viarum bilioſam, tunc aſſumtorum habendam ſimul rationem monebit, de quibus ſtatim. Ita bili aquam aut melancholiam vel miſcebit vel ſubjunget ſive diæta, ſive autumnus. Ad *ventres* autem hyeme calidiores ita commentatur *Galenus*, ut *ſpiritum* ac *ſanguinem* ad profundum corporis tunc ſecedere velit, evocari autem per æſtivum calorem, diffundi in exteriora, ad languorem naturæ, dum per occultam diffiationem tam ſuperfluæ quàm utilis materiæ nimia fit diſſipatio. In quâ quantũ momenti ſitum ſit, per *ſtaticam* ſu-

 am

am *medicinam* declaravit Ille, qui & hunc ibi reliquit aphoriſmum: ventriculum *robuſtum* per *diapnoen*, *minus* autem *talem* per *urinam*, & *debilem* magnâ ex parte *per chyli corruptelam* plenitudinem ciborum abſumere. Quò reſpexit etiam Ille, qui clavium cuſtodiam aſſignavit *pyloro*, hunc autem ſubjecit *felli*, & alvi fluxus ab *erroribus* illius *rectoris* deduxit. Sic, quæ auctâ diaphoreſi urinam minueret, ſiccaret alvum æſtas, hanc tamen fluere faciet, vel per acriorem inteſtinorum ſtimulum, vel per humiditatis imbibitæ, non difflatæ, à reſtrictâ peripheriâ importunè reflexæ ſuperabundantiam putredini obnoxiam. Sic ab anno datur naturæ occaſio motum & evacuationem humorum modificandi per affectum ita corpus diverſimodè.

Tali *intemperiei* publicæ, & *idioſyncraſiæ* privatæ, Hippocrates rectè inſuper addidit pro complemento ætiologiæ *diætam*; quis enim pravam victûs rationem magni eſſe momenti dubitet. Quanquam præter infantes adultorum fortè unus & alter invenitur, qui ſic vixiſſe videtur, ut mirum ſit ipſum diarrhœâ vel dyſenteriâ epidemiâ corripi; Quanquam etiam hic annus ob gelu hyemis & rigorem Maji parcè admodum tulerit illos *fructus horæos*, qui aliàs malè audiunt: Vel enim nulla vel pauca & ſera magis cùm ægrotaret noſter fuerunt pruna præcocia, damaſcena, pyra, perſica, nuces juglandes, uvæ, &c. Fraga tamen, ceraſa, ribes, baccæ rubi idæi huic ætati, huic vitæ generi convenirent, provocare appetitum noſtri potuiſſent. Talia autem per ſe ſunt facilè corruptibilia, & paſſim in ſuſpicionem veniunt ſuſcepti undecunque vel ab aëre vel inſectis venenati miaſmatis. Nondum in lucem protractum eſt, ſi quod ex uno trium regnorum ſpecificum venenum in hominem penetrat, primas ita vias infeſtaturum. Hîc incidit, quod ſub finem æſtatis obſervata fuerit extraordinaria *erucarum* multitudo, & dubium moverit aliquibus, an eadem modò temperies faveat

ipſis

ipſis & morbo? an verò & quantum culpæ illis imputari debeat? Ad finem tamen Julii nondum veſcebamur braſſicâ, quam depaſcebant illa inſecta præ reliquis oleribus.

Comitatur & ſequitur interdum etiam *caſtra* hoc malum. Hoc anno durante prohdolor bello milites tamen per Dei gratiam in patriam non penetrarunt: Uti quidem factum anno *ſeculi ſeptimo*, quo irruptio hoſtilis brevi poſt ſe traxit dyſenteriam illam, urbi non uni tunc gravem, ad & in noſtram tamen non pertingentem. An ergo lues hæc, ut aliæ ſolent, ſucceſſione annorum vagatur & extendit ſe latius per provincias? Dolendum, per hyemem illam noſtrâ memoriâ ſine pari, nec inſectorum nec morborum ſeminium ita potuiſſe deleri, quin decurſu anni pullularint denuò abundè.

Quandoquidem porrò inter primos fuit noſter, nec, quantum conſtat, cum dyſenterico quocunque priore quidquam commercii habuit; igitur tam nulla ſuppetit conſternatio *animi* vel cohorreſcentia prævia, quæ morboſam impreſſerit *ideam*, quàm dubium aut occultum arguitur, quod apud alios ſubeſſe ſolet, *contagium*. Ubi paucis & hoc addam: Neminem ultrà domeſticorum dyſenteriâ fuiſſe correptum, utut in viciniâ hinc laborarint plures; Soror autem Septembri morbillos ſuperavit benignos. Undè duo ſuperſunt pro declaranda ægri & anni conſtitutione: Primò huc ſpectant *febres intermittentes*, urbi diu graves. Aeger enim modò quidem liber, olim tamen illas paſſus fuit nec ſemel nec leviter. Et *Auguſto* menſe per nuperos annos febris illa communiter tam plures corripuit, quàm invaluit ad continuam periodicam, ſi placet hemitritæum. Secundò ab æſtate illâ in autumnum affectus urbi incumbentes hos diverſos tenuerunt modos motusque: Ad alvum *cholera*, paucis funeſta, & frequentior *diarrhœa* ſimplex, non cruenta, non æquè dejiciens adultos; Ad cutem verò, *morbilli*, qui graſſabantur ſimul publicè, non bonæ notæ, infantibus quippe,

cum alvo nimis lubricâ multum funeſti: Quod & anno *ſeculi quarto* per eoſdem mēſes in urbe noſtrâ factum fuit. Nec finis miſeriarum; *variolæ* illis ſuperveniunt per finem autumni nimis graves, quibus vix nuper è duplici morbo licuit reſurgere. Tales autem morborum *epidemiorum concurſus & ſucceſſiones*, in genere memorabiles, arguunt multiplicem naturæ ſolicitationem ad motus heterogeneorum ſ. in nobis genitorum ſ. aliundè ſuſceptorum, non primas modò vias infeſtantium ſed & ſanguinem inquinantium, turbantium, expulſorios. Quæ in *hypercatharſi* urget vis draſtici purgantis ſtimulans & fundens communiter pro declarando *ſtimulo cum fermento*, qui hunc morbum ciet, in exemplum aſſumitur. Non demùm poſt longam raſionem & roſionem, ſed citò, dejecit noſter. Sic ambigit ferè dyſenteria inter hæmorrhagiā & fluxū alvi, neutrius ſimpliciter modum tenens. Nam ex toto fortè diarrhœa venit, cruoris expers, aliterquoque vomitus cruentus ſuos dejicit grumos: Et alvus cruentatur aliis ſine torminibus, & torquetur colicis (*quorum multo pauciores ſunt hodiè, ac olim: ſed cur tamen non nulli?*) cum ſiccitate ſine cruore, quam inteſtinorum pariter inflammatio aliàs conſtipat.

Hactenus, quæ cauſæ *proegumenæ* & *procatarctica* huc quadrent. Per quas an ſatiſfactum ſit quæſtionibus: *Cur dyſenteria ſit æſtatis ſolius, ſed non omnis? Hujus, non alterius? Cur ægrotarit noſter, manentibus in ſalvo aliis? An verò fatalis lues obvios ſine diſcrimine prehendiſſe credenda ſit?* conflictus docebit. Nunc ab *ætiologiâ* ad *therapiam*. In partes ibi vocatus fuit *Hippocrates*. Idem hîc daret *aphoriſmos* 21. ſ. 1. 4. ſ. 4. & ex novis *Sponii* 93. ſ. 5. occaſione quorum de *purgantibus*, *vomitoriis*, *lacte* lactiſque ſero (quod recuſavit noſter, neſcio cur, alii in deliciis habuerunt, et emolumento ſibi magno fuiſſe deprædicarunt) agi poſſet, niſi properandum eſſet ad talia, *natura* illi, quam *ſenex* in epid. libr. *morborum medicatricem* dixit, exhibita, quæ ipſo rerum uſu huic paſſioni ejus & errori innotuerunt convenire, ut

de

de modis atque viis evadendi commodioribus qs. melius informata, mediisve inſtructa, ſibi ipſa potuerit proſpicere.

Primum ex ordine illorum cenſuram ſubit famoſa *Andromachi Theriaca*, cujus vindicem hîc non agam, quia tales publico non deſunt. Sufficit, hanc remoram purgantium, uti ſuperpurgationis ſic urgentium fluxuum & ſpaſmorum præſidium, commune non uni familiæ polychreſtum & epidemiorum prophylacticum, in ſpecie per patriam ex publicâ priorum annorum famâ dyſenteriæ celebrari antidotum, pro quo experientia multorum militat & ratio, quæ facultatis motricis exorbitantias ſubindè moderari ſuadet, approbatq; intentionem ducendi naturam ab alvo ad ambitum. In exhibendis ita opiatis nec temerarium nec timidum, nec prodigum nec parciorem juſto decet eſſe. Noſter bonum ipſi perhibet teſtimonium, facilis tolerantiæ, quietis nocturnæ, abſque querelis de nimiâ excalefactione aut exſicatione. Quæ alternis noctibus interponebantur pilulæ, quia *theriacam* modo aulæ ducali in arcanis habito *concentratam* ſiſtunt, noti per patriam usûs, peculiari modò diſquiſitione non habebunt opus. Illud itaque conſilium, de repetendâ toties doſi theriacalium, de attemperandâ ipsâ perſonæ, morbo, reſervanda noctibus, minuendâ verſus morbi declinationem, &c. uti ſub ipſo uſu, ſic & à pleno curationis ſucceſſu fuit confirmatum.

Alterum principale remedium, quod mane diei ſecundi cœpit exhiberi, & ſub decurſu morbi non malo non deſiit continuari ad uſque plenum ejus decrementum, ferè male vult audire; ſed præter cauſam. Non opus eſt, ut vindicias ſcribã *corticis peruviani*, quas dederunt ſolidè Alii. Rationes tamen adverſus ipſum quorundam proferre non dubito, dum rationem iſtius curationis dare præſumo: Quanquam præcipuum momentum in ipſo probato & ulterius comprobando ſucceſſu ſitum fore, quivis credo judicabit. Redeunt autem quæ cõtra corticem ſolent objici ad duo capita, prætenſæ rationis

& experientiæ: Sc. ſuſpectum eſſe adſtringens, quod ſine evacuatione materiæ peccantis morbos non tam curet, quàm paroxyſmos ſuſpendat; quod loco unius minoris mali relinquat graviora. Atat, ſalvo reſpectu, quibuscunque debito, quemadmodum ſuſpiciones tales ſive comminationes apud ægros non paucos jam diu & ſæpè fuerunt deprehenſæ, tanquam non fundatæ, ſed vanæ, ſic etiam in hoc caſu nil tale quidquam mali fuit inſecutū. De curatione febrium alias alibi ex profeſſo: Dyſenteria modò hujus ægri non ſuſpenſa, non ſuppreſſa, non perverſa fuit in pejus morbi genus. Nec deſunt alii dyſenterici, per illa tempora ſimile cum noſtro beneficiū experti, pariter ſuperſtites & ſani. Undè recidivarum & reliquiarum, ſimiliumvè exprobrationes non ita deberent præcipitari, ſed, quia toties non confirmantur, eo ipſo magis ſolicitè examinari, cui verè ſint imputandæ: *ægrone*, an *cauſa*, aut *remedio*? Certè *imprudens plebis uſus* non probatur, etiam *legitimus* ultra quàm par eſt jactabundè non venditatur; Sed nec in præjudicium veritatis tot bonos effectus & eventus ſubticere æquum eſt. Utinam talium *ſpecificorum* veniant plura reliquis morborum generibus! Cum *adſtringentibus* ergò non ita ſimpliciter in comparationem venire poteſt cortex, ſiccus ori potius quam ſtringens, nec licet ipſi temerè ſubſtituere adſtringentia. Quod cum inter nos in febribus tentaſſent aliqui, eundem ſucceſſum non obtinuerunt. Tranſeat modò, adſtringentia vulgò uſurpari adverſus hunc fluxum, quippe quibus novi eandem imputari culpam, malè ſuprimendi morbi: Sed eam declinent, qui ea præſcribunt. In hoc caſu die tertio fæces præter expectationem naturales incarcerationem talem non confirmant. Indè mucus & cruor non ſubitò ſed ſenſim remittentes etiam illi metui non reſpondent. Suppetunt, quibus iſtâ methodo velut in herbâ ſuffocatum fuit malum, abſque inſequente noxâ: ſed ne orthoſtadiorum leve adhucdicatur fuiſſe, (quanquam utique in tempore venire, omnium

rerum

rerum primum eſt) ſelegi magis querulum, gravius dejectum, largius hæmorrhoon hunc ægrum.

Rationes itaque moventes ad exhibendum huic ægro corticem ferè fundabantur in *analogiſmo:* Poſtquam per annos retrò ſex adverſus epidemiam intermittentium univerſalem & proteiformem toties laudabilem præſtitiſſet operam laudatus cortex in anomaliis quoque morborum impetuoſis, cùm in vico urbis talibus injuriis expoſito, ipſo menſe priſtinæ morborum exaltationis, noſter olim febrium minimè ignarus aut expers, jam dyſenteriâ corriperetur, videbatur omninò indicare non modò fluxus, ſed & priorum paſſionum idea, & locum concedere conſilio, quod ſub finem pyretologiæ dedit patronorum corticis facile princeps *Mortonus*, de conjungendo ſc. cortice cum opio. Credibile eſt, ad tale quid etiam reſpexiſſe, qui reliquerunt ſua *monita* & *cautelas*, de habendâ potius ratione moris febrilis & maligni in epidemiâ dyſenteriâ, quàm alvi ſimpliciter. Forſan, quàm facilis ad novum morbum concipitur noſter, tam memor priſtini remedii. Ita ſubigi & deleri fermentum venenatum ſi poſſit, & roborari tonus partium illarum, quas in negotio morborum experimur tanti eſſe momenti, tunc non erit periculum de *prætensâ materiæ peccantis detentione*, ſed hoc ipſo benè curabitur, ne fiat ejus ulterior proventus.

Iſta verò intelligenda eſſe de cortice non ſolo & ſimplici, ſed pro exigentiâ morborum cum aliis convenientibus mixto, compoſito, & qs. condito, hiſtoria docet. Vix unquam ille ſolus præſcribitur à medico, etiam hîc fuit conjunctus cum ſocio, quem *chaquerille* vel *ſchacarillam*, barbaro utique nomine, nec græco nec romano, res enim ipſa olim fuit ignota, uti barbaram cum illâ *gannaperide* patriam habet, vocant. Botanicam horum notitiam nemo, credo, expectabit à me, ſed à curioſis Gallo-Hiſpanorum, quorum *Peru* eſt. Sufficit modò conjunctos rite hos cortices dare mixturam, acriuſculo aromatico ſapore ſuo gratiorem, & viribus, ut ſub longo quidem hactenus uſu videtur, potiorem. Ulterius condire cortices *analepticis*, *balſamicis*, *alexipharmacis*, *anodynis*, ſed his ipſis tanquam condimentis parcè & in progreſſu adhuc parcius uti, conſultum fuit. Talium acceſſione adaptari hoc remedium ad varios morborum genios poteſt, declinari forſan etiam opprobrium quorundam: corticem uno tempore non ita fuiſſe utilem, ac altero. Singula prolixius proſequi jam non licet; de *pulvere anodyno* & *extracto bezoardico* conſuli poſſunt & merentur *diſputationes variæ*, quas reliquit publico bono *præſidis B. Parens*, easque inter illa de *Indicatione ſymptomatum*, Inaugura-

lis

lis quondam *deſideratiſſimi mei Parentis.* Superſedeo formulis, vehiculis, & cæteris, minus controverſis.

Nam ſuperſunt duo illa *gummi*, quæ cum laudatis hactenus non pugnare, ſed benè ſimul conſiſtere poſſe videbantur, ſimpliciora, inſipida, quæ ad ventris tormina & ſtricturas viciniæ doloroſas proficua paſſim commendantur, dicuntur ab olim meatus ab excoriatione denudatos malè habentes obducere, & obtundere acrimoniam. Cùm his vehiculo eſſet opus, quo commodius ſumi poſſint, quia in prolixam ſolvuntur mucilaginem, *Lac* autem naturale & artificiale ſ. *emulſio* amygdalarũ locũ minus haberet, circumſpicere oportuit de alio humido: Convenit tandem medicum inter & ægrum, pro iſto fine advocare *theam* quandam *germanicam*, ut vocant Species pro infuſo ex ſelectis pro diverſitate affectuum herbis indigenis, cui quippe mori moderno aſſuetus æger & facilius admittebat & ferebat benè compoſitum ex tribus potum calidum, ori non adeò ingratum, viribus autem inſignem, nec *Saccharo* deſtitutum, quod pro uſu quidem medico non ita formidandum videtur. *Millefolii* vim ſiſtendi ſanguinem celebrant botanici adverſus hæmorrhagias & fluxus omnis generis: *Hypericum* vulnerarium, diureticum, anthelminticum: *Scordium* inſuper alexipharmacum audit.

Ex diætâ paucis tria tangam: Primò recurrit hîc *gelatina cervino-eboracea*, quam ſuccinctis theſibus nuper ventilationi publicæ expoſui, quæ cibo parco & facili miſcebatur non parcè, dabatque mixturam leniendo & nutriendo corpori accommodam. Secundò, *decoctum ordinarium* ſpecimen præbet vexationis medicæ, quàm perturbari poſſit & ſoleat curatio malo regimine, rerum etiam per ſe innoxiarum uſu, ſed perverſo; & quàm calor corpori afflicto, ſenſili, per frigus ita facile lædendo ſit proficuus. Tertiò non difficilis fuit æger ad abſtinendum aliquandiu à *vino*, quod, dum morbus in vigore & ſtatu ancipiti eſt, tutius omittitur: Datum id tandem fuit, non tam quia enixè deſideratum, quàm quia declinante morbo circumſpectè dari poſſe videbatur, tanquam medicamentum, parcè, pro clauſulâ prandii, cum pauco pane ſaccharato, ad modum tragææ ſtomachicæ. Tandem, reſectis ad finem paginæ quæ porrò examinari potuiſſent, ſubſiſto, nec ultrà diſputabo, quem morbus decurſum atque exitum fuiſſet habiturus, præſcriptorum & uſurpatorum ſine ope ſi fuiſſet; Id Deus novit, qui laudetur, quod per iſta media ægrum ſanarit: *Ipſi ſoli gloria!*

TANTUM!